

KOKEMÄEN KIRKKO

SISÄTILOJEN VÄRITYSTUTKIMUS
Jaana Finnberg, Verstas2

RAKENNUSHISTORIAA
Ulla Rahola, Arkkitehtitoimisto Ulla Rahola

Sisällysluettelo

Ulla Rahola: Rakennushistoriaa	2
Kuvia kirkon nykyasusta	11
Jaana Finnberg: Kokemäen kirkon sisätilojen väritystutkimus	12
Kokemäen kirkon väritystutkimuskohdat	13
Pohjoinen lehteri	15
Katto ja kattolistat.....	15
Lehterin seinä.....	21
Lehterin penkki.....	22
Lehterin lattia.....	23
Lehterin kaide.....	24
Kirkkosali	25
Lehterin alakatto.....	25
Kattopalkki.....	26
Pilari.....	27
Pilari ja seinä.....	29
Alttariseinä.....	31
Alttarilaite ja -kaide.....	32
Alttarikaide.....	34
Saarnastuoli	35
Kaikukatos.....	37
Lehterin kaide.....	38
Sakastin ovi	40
Sakastin seinä.....	42
Muuta huomioitavaa	43

Kansikuva Ulla Rahola 2008

Kokemäen kirkon rakennushistoriaa

Kokemäen ensimmäinen tunnettu kirkko, 1550-luvulla valmistuneeseen kivisakaristoon liittynyt puukirkko paloi kesällä 1640 ja uusi kirkko rakennettiin 1642. Se purettiin sakaristoa lukuun ottamatta vuonna 1845. Vanhan kirkon korvasi Kokemäenjoen etelärannalle 1786 valmistunut kivikirkko. Länsitornillinen pitkäkirkko suunniteltiin Ruotsin intendenttikonttorissa. Kirkko laajennettiin ristikirkoksi 1886 lääninarkkitehti C. J. von Heidekenin laatimien piirustusten mukaan. Hautausmaa perustettiin kirkon ympärille 1800-luvun alkupuolella ja sitä laajennettiin 1830- ja 1860-luvuilla. Kivinen parihuone valmistui 1880-luvulla.¹

Vuodesta 1773 Turun tuomiokirkon muurarimestarina ollut Johan Schytt (myöh. Sytt) on päivännyt 8.6.1777 ensimmäisen tiedetyn Kokemäen uuden kirkon piirustuksen ja kustannusarvion. Ne koskivat yksilaivaista pitkäkirkkoa, jonka länsipäässä oli kattoratsastaja, eteläsivulla asehuone, pohjoispuolella sakaristo ja jonka länsipääty oli suorakulmainen mutta itäpään kuorin kulmat viistetyt. Hanketta käsiteltiin keväällä 1778 Tukholman yli-intendentinkonttorissa, jolloin piirustuksia muutettiin siten, että runkokuonetta pidennettiin ja asehuone muutettiin kirkon länsipäätyyn rakennettavaksi kellotorniksi, joka oli runkokuonetta kapeampi. Kuningas Kustaa III hyväksyi vapaaherra Adlercrantzin laatimat piirustukset, mutta antoi 5.6.1778 maaherralle ja tuomiokapitulille tehtäväksi ratkaista kirkolle paikan, joka olisi pitäjäläisille mieluinen ja kirkolle sopiva.²

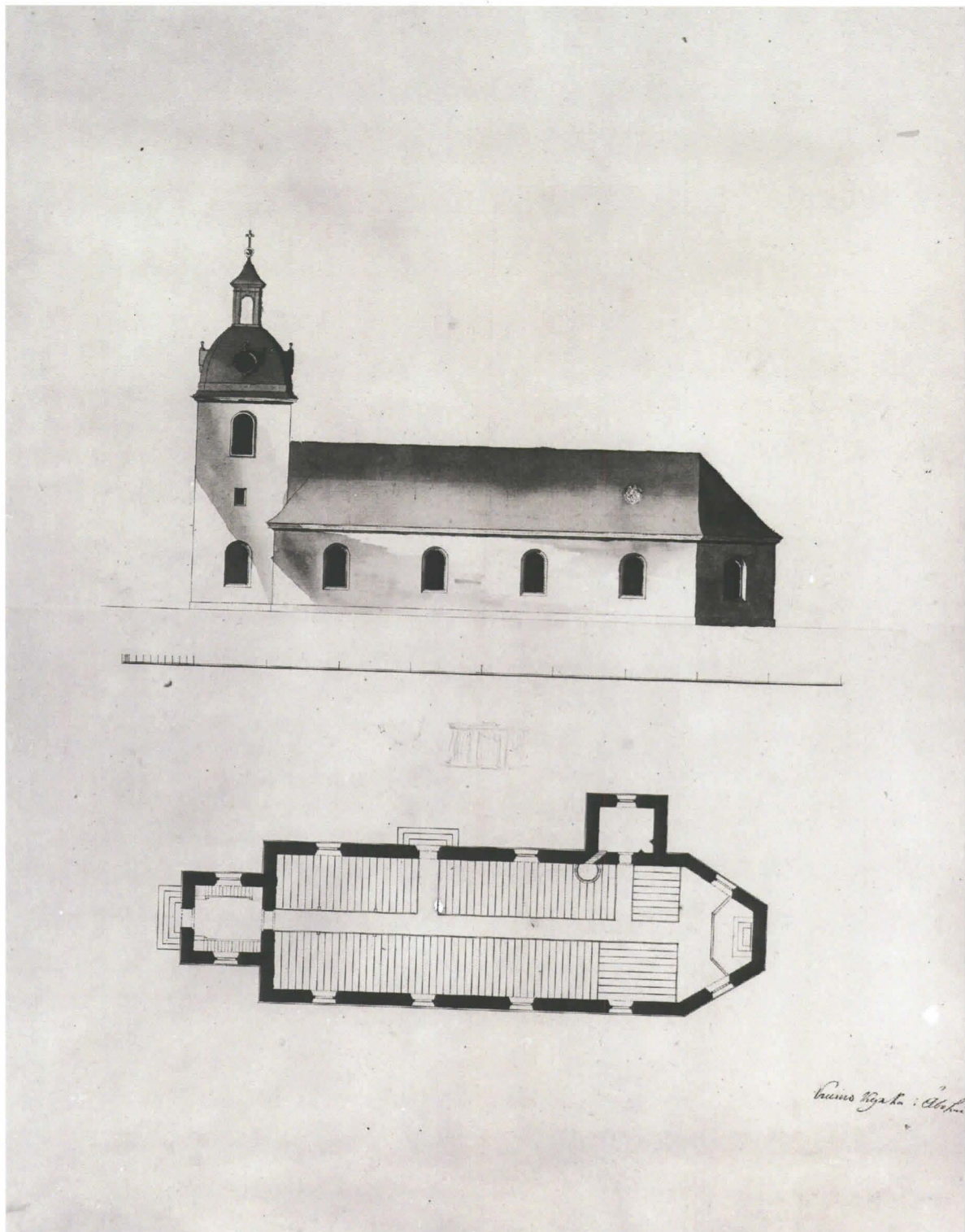
Uuden kirkon rakentamiseksi ryhdyttiin valmistaviin toimiin pitäjänkokouksessa 21.10.1779. Määrätty rakentamispaikka, Tulkkilan mäki, päätettiin raivata jo seuraavana päivänä. Kirkkoherran ehdotuksesta valittiin rakennustöiden johtajaksi muurari Mats Aselin Turusta. Hänen tehtävänä oli erityisesti kivitöiden teettäminen sekä tiilitehtaan valvonta. Seuraavana talvena ajettiin lautoja tiilitehdasta ja varastosuojaa varten. Rakennusaineet tuotettiin manttaalien mukaan. Torpparit, käsityöläiset, rakuunat, sotilaat, reservimiehet ja työkykyiset itselliset velvoitettiin tekemään yksi työpäivä vuodessa.

Kirkonmälle rakennettiin paja ja rautatöitä tekemään otettiin seppä Trumph. Työn valvojaksi otettiin porvari Henrik Theet Porista ja puutöitä tekemään tuomiokirkon puuseppä Wahlberg. Kesällä 1780 tehtiin alustavia töitä. Kesällä 1781 syntyi epäluottamus muurarimestari Aselinia kohtaan, joka kuitenkin sai jatkaa työn johdossa. Työt jatkuivat verkkaiseen tahtiin seuraavina vuosina, kunnes pitäjänkokouksessa 18.1.1784 esitettiin jälleen Aselinia vaihdettavaksi pystyvään muurarimestariin, jossa asiassa kokous kääntyi maaherran puoleen.

Saman vuoden toukokuussa saapui Turusta uusi muurarimestari, Johan Sundsten, josta tuli myöhemmin Turun kaupunginarkkitehti. Rakennustyö edistyi kuitenkin edelleen hitaasti. Kirkko valmistui vihdoon syksyllä 1786 ja vihittiin Mikkelin päivänä. Vihkimisen toimitti Eurajoen kirkkoherra Johan Polviander.

¹ Museovirasto VAT / Rakennettu kulttuuriympäristö / Kokemäki, Kokemäen kirkonseutu

² Tapio Suominen: Joki ja sen väki. Kokemäen ja Harjavallan historia I:1. Jyväskylä 2007.

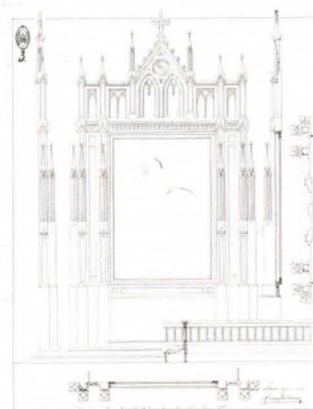
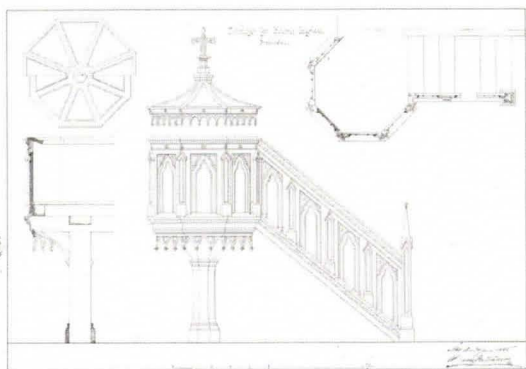
Kokemäen kirkko, suunnitelmapiirustukset. Museovirasto, Historian kuva-arkisto.

Kirkko oli muodoltaan yksiläiväinen melko tarkasti itä-länsisuuntainen pitkäkirkko. Kuori sijaitsi kulmikkaassa itäpäässä, 51 kyynärää korkea torni länsipäässä. Sisältä kirkko oli 65 kyynärää pitkä, 20 kyynärää leveä ja $11\frac{1}{4}$ kyynärää korkea. Vesikatto oli katettu paanuilla ja välikatto oli tynnyrimuotoinen lautaholvi. Seinissä oli kahdeksan ylöspäin kaartuvaa ikkunaa. Käynti kirkkoon tapahtui tornin alla olevasta eteisestä sekä pohjoisen sivun keskivaiheilla olevasta ovesta. Kirkon länsipäässä oli naisille ja miehille yhteinen lehteri. Sakaristo oli kirkon pohjoisella sivulla. Se oli 10 kyynärää 20 tuumaa pitkä, $9\frac{3}{4}$ tuumaa leveä ja 6 kyynärää korkea sekä varustettu kaakeliuunilla ja pienillä penkeillä. Sakaristossa oli yksi ikkuna.

Sakariston oven yläpuolella kirkon puolella oli suurikokoinen ristiinnaulitun kuva. Oven vieressä oli pyöreä, helmenväriseksi maalattu saarnatuoli, mikä oli koristettu kullalla. Saarnatuolin laidalla oli 4-osainen tiimalasi. Kirkon lautaholvi sekä rapatut seinät oli maalattu liimamaalilla valkoiseksi. Ovet, ikkunakarmit, lehteri sekä penkit oli maalattu sinisellä öljymaalilla. Kuorissa oli Tukholmasta vuonna 1801 ostettu 16-haarainen kristallikruunu ja muualla kirkossa kolme messinkistä barokkikruunua, joista 24- ja 16-haaraiset olivat seurakunnan 1700-luvulla ostamia ja 8-haarainen tuotu vanhasta kirkosta, Hans Larsson Godhen lahjoittama.

1800-luvun jälkipuoliskolla seurakunnan väkiluku oli kasvanut ja kirkko todettiin liian pieneksi. Kirkolliskokous päätti 19. lokakuuta 1879 alkaa kerätä rahaa kirkon laajennusta varten. 31.8.1880 tehtiin sopimus urkujenrakentaja Zachariassenin kanssa urkujen rakentamisesta kirkkoon. 17-äänikertaiset urut asennettiin paikoilleen vuonna 1881 ja niitä varten lehteri rakennettiin uudestaan kuusi tuumaa edellistä alemmaksi. Kirkon laajennussuunnitelmia vauhditti jouluaamuna 1882 sattunut "Kokemäen kirkkorymyksi" myöhemmin kutsuttu paniikkitilanne, jossa jonkun huudettua aiheettomasti: "Kirkko palaa!" syntyi pakokauhu, jossa neljä ihmistä ruhjoutui kirkon ulko-ovilla kuoliaaksi ja useat saivat vammoja.

Lääninarkkitehti C. J. von Heideken laati suunnitelmat kirkon muuttamiseksi ristikirkoksi vuonna 1884 ja laajennettu kirkko valmistui syksyllä 1886 rakennusmestari D. Lönnrothin johdolla. Seinät maalattiin penkkien korkeudelle öljymaalilla harmaan marmorin väriseksi ja penkeistä ylöspäin vaalean punertavalla vesimaalilla. Saarnatuoli, jonka teki puuseppä Humelin Honkilahdelta sekä alttarikoristukset, jotka teki puuseppä Sundqvist Udestakaupungista koristeltiin kesällä 1886 kultamaalauksilla.³ Sisäkatteeksi tehtiin puulaudoitus, joka muodosti holvikruunun kuorin ja ristikeskuksen ylle. Katto jaettiin kasetteihin, joiden värit olivat harmaa ja ruskea.⁴ Vanha sakaristo hajotettiin ja uusi tehtiin rakentamalla väliseinä kirkon kuoriin. Uusi saarnatuoli, alttari, urut ja lehterikaiteet maalattiin valkoisella öljymaalilla, joiden listoitukset maalattiin kultamaalilla. Kaikki kirkon penkit uusittiin ja oottrattiin tammensävyyyn, kuten myös ovet.⁵ Vuonna 1903 hankittiin kirkkoon kolme suurta kamiinaa Kokemäen Säästöpankin lahjoittamilla varoilla. Sakaristossa oli jo tuolloin ennestään pieni kamiina.⁶

Saarnatuolin ja alttarilaitteen sekä -kaiteen alkuperäispiirustukset vuodelta 1886. Kokemäen seurakunnan arkisto.

³ Kertomuksellinen inventaario 28.5.1886 No 341\1888. A.K. Museovirasto. Historian topografian arkisto.

⁴ Finska Fornminnesföreningens IVe Konsthistoriska Expedition 1887. Museovirasto. Historian topografian arkisto.

⁵ E.V. Saramon laatima historiikki kirkon 150-juhliin, painamaton lähde.

⁶ Kokemäkeä ennen ja nyt. Satakunnan nuorisoseurain liiton julkaisu, Vanhaa Satakuntaa III. Pori 1955.

Näkymä kuoriin 1930-luvun alkupuolella. Museovirasto, Historian kuva-arkisto.

Näkymä urkuparvelle vuoden 1903 jälkeen. Museovirasto, Historian kuva-arkisto.

Sakaristo vuonna 1930. Valokuva H. Potila. Kuvassa näkyy selkeästi seinäpinnan jakaminen värikenttiin. Museovirasto, Historian kuva-arkisto

Kirkon 150-vuotisjuhlien lähetessä vuonna 1934 kirkkovaltuuston valitsema toimikunta pyysi arkkitehti Kauno S. Kallion suunnittelemaan kirkon korjaustöitä.⁷ 1935 hyväksytyihin rakennussuunnitelmiin kuului mm. keskuslämmityksen rakentaminen. Kattilahuone rakennettiin erillisenä rakennuksena muutaman metrin päähän sakaristosta. Kirkkoon asennettiin radiaattorit ja vanhat kamiinat poistettiin. Lattia korjattiin ja sen päälle asennettiin vuoraushuopa, ensoniittikerros sekä uusi puulattia. Penkit korjattiin ja lyhennettiin, joten seinän vierustoille saatiin käytävät. Välikatto tiivistettiin verhoamalla se alapuolelta vuoraushuovalla ja kasinkertaisella ensoniittilevyllä. Entiset koristelistat, jotka olivat jakaneet katon ruutuihin jäivät tällöin pois.⁸

Maalaustöitä johti koristetaiteilija Urho Lehtinen, joka maalasi apostolien kuvat saarnastuolin peileihin, raamatunaiheisia kuvia kuori-ikkunoiden smyygeihin ja alttariseinään ovien yläpuolelle. Lisäksi hän maalasi erilaisia koristeita lehterin kaiteen peileihin. Korjaustyöt valmistuivat elokuussa 1936 kirkon 150-vuotisjuhliin. Maalaustyöt suoritti aliurakoitsijana T. F. Laakson maalausliike Raumalta, sähkötyöt Harjun sähköliike Raumalta ja lämmityslaitetyöt Veljekset Helander Hämeenlinnasta. Samalla kun kirkon sähkövalaistuslaitteet uusittiin asennettiin kirkkoon uusia valaisimia ja vanhat kruunut sijoitettiin niiden arvoa paremmin vastaaviin paikkoihin.⁹ Tällöin poistettiin käytöstä myös kirkon laajennustyön yhteydessä sinne hankitut uusgoottilaiset saksalaiset pronssatusta valuraudasta tehdyt kynttiläkruunut ja kyntteliköt, jotka ovat nyt varastoituna kellotornin välitasanteelle.

Kirjeessään Muinaistieteelliselle toimikunnalle 8.10.1937 vt. kirkkoherra E. V. Saramo kertoo, että kun edellisvuonna kirkkoa korjattiin Valtioneuvoston vahvistaman suunnitelman mukaan, kunnostettiin myös vanha rikkiäinen krusifiksi, jota oli säilytetty kirkon parihuoneessa vuodesta 1886. Koristetaiteilija Urho Lehtinen, joka ohjasi maalaustöitä ja maalasi raamattunaiheisia kuvia kirkon seiiniin, saarnatuoliin ym. ehdotti krusifiksin kunnostamista ja sen siirtämistä kuorin sivuseinälle vastapäätä saarnatuolia. Puuseppä paikkasi laudasta tehdyn ristin pystypuun, teki nimilevyn, liimasi katkenneet käsivarret paikoilleen ja teki orjantappurakruunuun uusia piikkejä. Taiteilija Lehtinen puhdisti kuvan ja maalasi sen öljyvärillä. Ristin väri muutettiin harmaanruskeaksi, minkä katsottiin sopivan edellistä punertavaa väriä paremmin kirkon muuhun väriytykseen.¹⁰

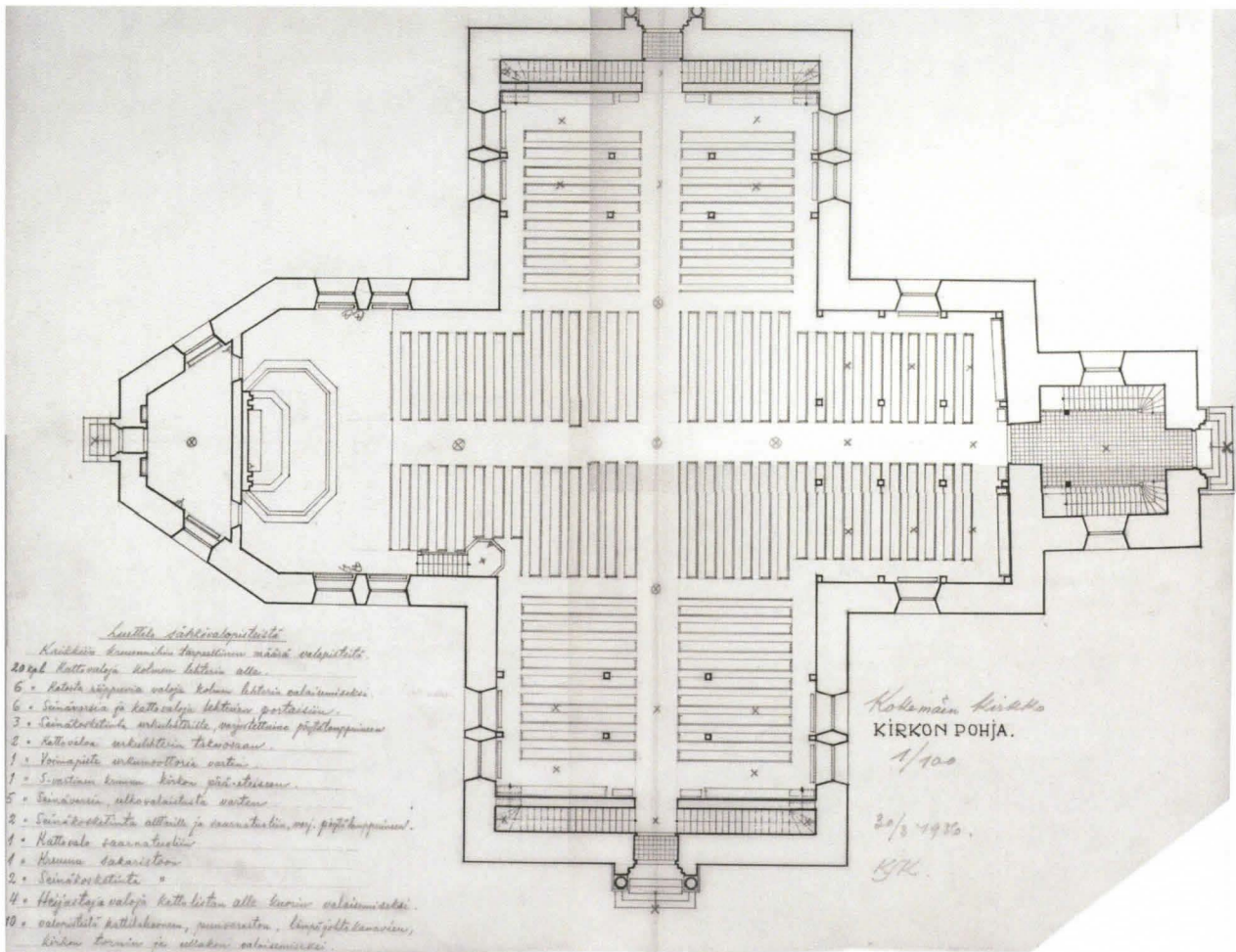
Arkkitehti Kallion suunnitelmia ei ole eri arkistoista löytynyt, mutta tilasta otetut valokuvat sekä vuonna 2008 kirkossa tehty väritutkimus osoittavat kirkkotilan kokeneen melkoisen muutoksen Kallion suunnitelmien toteuduttua. Seinät maalattiin yksivärisen valkoisiksi ja alttaritaulun kehys, saarnatuoli sekä lehterinkaide eri vihreän sävyillä. Koristetaiteilija Urho Lehtinen teki maalaukset lehterin ja saarnastuolin peileihin sekä kuoriin ovien päälle. Katto maalattiin tummalla ilmeisesti vihreän sävyllä samoin kattolistat. Tehosteväreinä käytettiin kattolistassa oranssia ja saarnatuolin kaikukatoksessa turkoosia. Saarnatuolin peileistä poistettiin toiset pronssatut listat.

⁷ E.V. Saramon laatima historiikki kirkon 150-juhliin, painamaton lähde.

⁸ Kokemäkeä ennen ja nyt. Satakunnan nuorisoseurain liiton julkaisuja, Vanhaa Satakuntaa III. Pori 1955.

⁹ E.V. Saramon laatima historiikki kirkon 150-juhliin, painamaton lähde.

¹⁰ Museovirasto. Historian topografian arkisto.

Kauno S. Kallion suunnitelma valaisinten ja pistorasioiden sijoittelusta 30.3.1936. Suomen Rakennustaiteen museo.

Seuraavat muutostyöt kirkossa tehtiin 1960-luvun lopulla. Suunnitelmat olivat arkkitehtien Matti Salmivalli ja Olli Steen laatimat ja ne vahvistettiin Valtioneuvostossa 19.7.1967. Kirkossa pidettiin neuvottelu korjaustöistä 29.10.1965, johon ottivat osaa ainakin arkkitehti Salmivalli Porista sekä Museovirastosta Antero Sinisalo sekä Elias Härö. Kokouksessa keskusteltiin arkkitehti Salmenvallin ehdotuksesta rakentaa vanhan puupaneloidun holvin alapuolelle uusi matala tynnyriholvi laudasta, mitä Sinisalo ja Härö pitivät mahdollisena. He epäilivät, että olisi tuskin mahdollista palata Heidekenin vuoden 1886 korjauksesta peräisin olevaan kasetoituun asuun. Samalla he edellyttivät, että saarnatuoli ja alttarikehys olisi palautettava alkuperäisiin väreihinsä, ts. maalattava valkoiseksi ja kullattava.¹¹

HTK Lasse Laaksosen kertomuksessa virkamatkasta Kokemäelle 1.11.1967 käy ilmi, että työt olivat tuolloin käynnissä. Laaksosen kirjoittaa, että työn oltua tarkastushetkellä huomattavan keskeneräinen, ei siitä vielä voinut saada objektiivista kokonaisvaikutelmaa. Sen sijaan detaljeiltaan, esimerkiksi 'entistetyn' katon ja muutamien valmistuneiden seinäpintojen osalta suunnittelu vaikutti onnistuneelta.¹²

¹¹ Museovirasto. Rakennushistorian osaston arkisto.

¹² Museovirasto. Rakennushistorian osaston arkisto.

Kirkko vastauudistetussa asussaan 1968. Kuva Elias Härö. Museovirasto, Rakennushistorian osaston kuva-arkisto.

Helmikuussa 1981 Kokemäen seurakunta kääntyi Museoviraston puoleen pyytäen apua peltikaton ja penkkien maalaustöihin. Virasto ilmoitti, että jos sisämaalauksen värisävyt eivät oleellisesti muutu olemassa olevista sävyistä, työ voidaan toteuttaa ilman Museoviraston lausuntoa.¹³ Huhtikuussa samana vuonna seurakunta pyysi Winter Oy:ltä, Tikkurilan Väritehtaat Oy:ltä sekä Teknos-Maalit Oy:ltä maalaustyöselityksen sekä värityssuunnitelman laatimista kirkon peltikattoon sekä sisäpenkkeihin. Katon osalta Museoviraston edustaja oli jo aiemmin antanut ohjeen maalata katto joko seoksella, joka sisälsi 30% ruskeaa ja 70% mustaa tai samalla värisävyllä kuin katto oli aiemmin maalattu. Lokakuussa 1981 seurakunnan talouspäällikkö Eero Reikko palasi asiaan lähettäen Museovirastolle samalla kaksi maalinäytettä, joista toinen oli kirkon penkkien silloinen väri, toinen lehterien, pilareiden ym. puuosien vaaleampi harmaa väri. Hän tiedusteli Museoviraston kantaa penkkien tummaksi mielletyn värin muuttamisesta esimerkiksi ruskeaksi samoin kuin mielipidettä muiden pintojen värisävyistä.¹⁴ Asian käsittelijä Pentti Pietarila ilmoitti puhelimitse seurakunnalle 16.11., että ruskea sävy esim. 881.75 käy penkkeihin niin haluttaessa tumman vihreän sijaan.¹⁵

¹³ Museovirasto. Rakennushistorian osaston arkisto.

¹⁴ Kokemäen seurakunnan arkisto.

¹⁵ Museovirasto. Rakennushistorian osaston arkisto.

Kirkon penkkien maalauksesta tehtiin koemaalaukset, joissa saarnatuolin puoleisen etupenkin etuosa maalattiin Tikkurilan Pesto-maalilla värisävyllä 50% Monicolor 654.75 ja 50% 615.75. Toisen puolen etupenkki maalattiin Empire-maalin värisävyllä 2538. Seurakunta käytti väriasiantuntijana rouva Irja Vallemaata, jonka ehdotuksesta (rakennus)jaosto päätti yksimielisesti penkkien värisävyksi ensin mainitun Pesto-maalilla maalatun Monicolor-värikartan mukaisen sävyn. Samalla jaosto päätti pyytää insinööri Rauno Kuhalaista laatimaan maalaustyöstä työselitys. Penkkien lisäksi työselityksessä tuli selvittää mitä muita kohteita sisällä kirkossa oli maalattava (ovet, lehterinkaiteet).¹⁶ Vaikka maalitehtaiden työselityksissä oli maininta penkkien maalipinnan huonosta laadusta ja useimmissa maalia esitettiin poistettavaksi penkeistä kokonaan, ei niissä ollut mainintaa penkkien hiekkapuhalluksesta. Mahdollisesti ohje on Kuhalaisen työselityksessä, sillä penkkien pinta on syvästi uurteinen ilmeisen hiekkapuhalluksella tehdyn maalinpoiston jäljiltä.

Maalaustyöt toteutettiin vuonna 1982. Tarkoituksena oli maalata penkkien lisäksi myös pilarit ja kannatinpalkit sekä penkkien jalkalaudat. Pilarit ja kannatinpalkit on todennäköisesti tuolloin jätetty maalaamatta, mutta lehterikaide maalattiin. Saarnastuoli, alttarilaite- ja kaide on myöhemmin maalattu valkoisiksi.

Kirkon vanhat Zachariassenin urut uusittiin 1980-luvun lopulla. Museovirasto hyväksyi Bruno Christenssenin & Sønner laatiman 3.11.1986 päivätyn suunnitelman 18.11.1987. Kirkkoon tehtiin uusi alttari arkkitehtitoimisto Laiho - Pulkkinen - Raunion suunnitelmien mukaan 1990-luvun lopulla.¹⁷

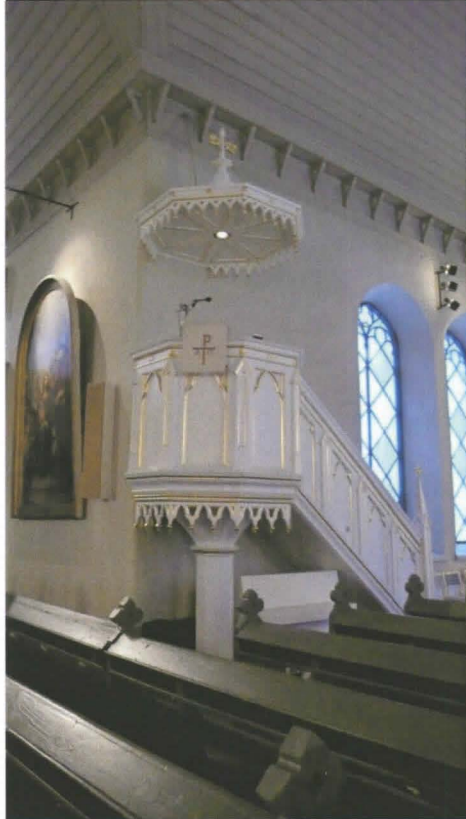
¹⁶ Kokemäen seurakunnan arkisto.

¹⁷ Museovirasto. Rakennushistorian osaston arkisto.

Kuvia kirkon nykyasusta

*Näkymä kuoriin päin 2008.
Kuva Ulla Rahola*

*Saarnastuoli 2008.
Kuva Ulla Rahola*

Kokemäen kirkon sisätilojen väritystutkimus

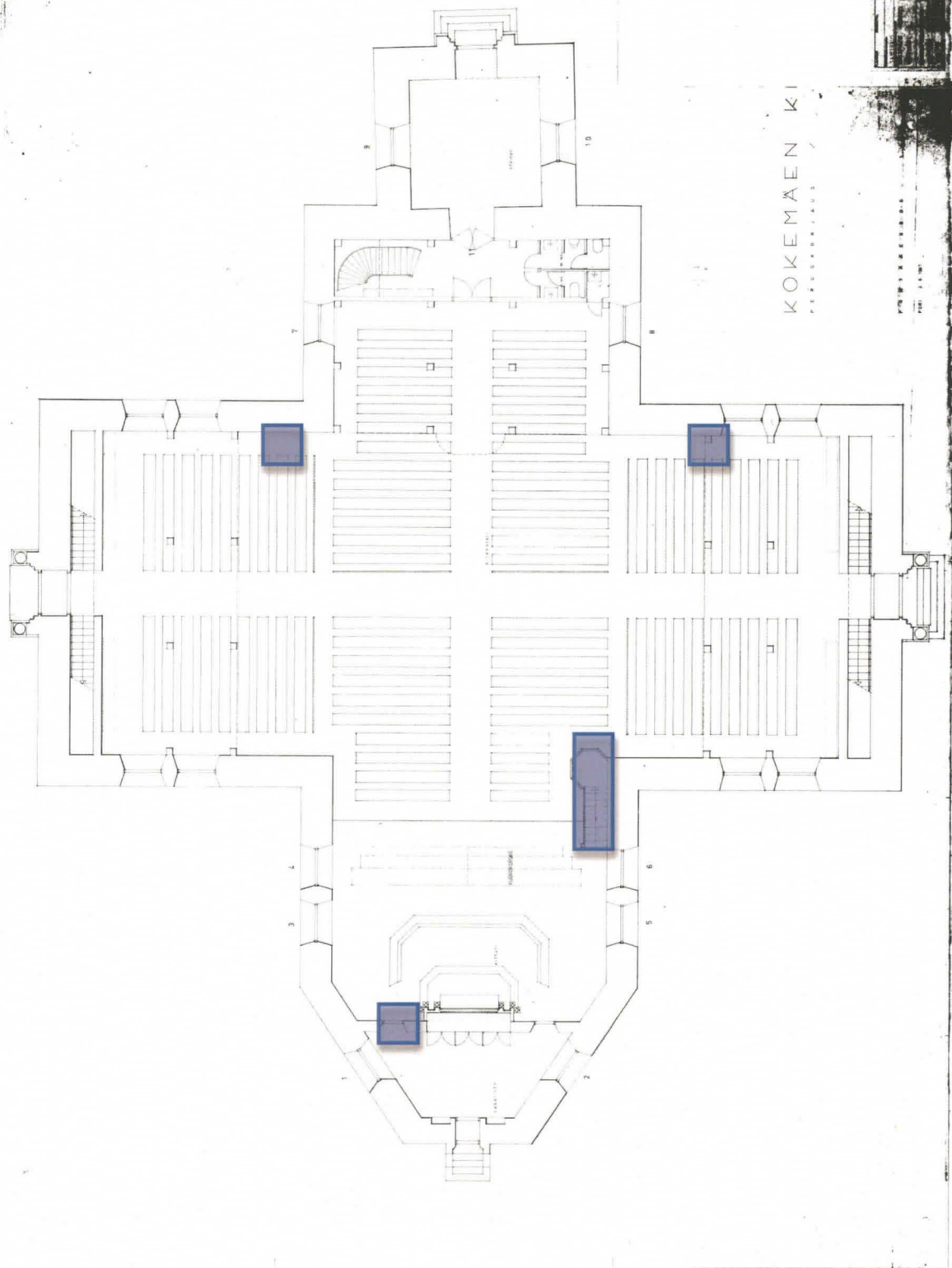

*Altтари 2008
Kuva Jaana Finnberg*

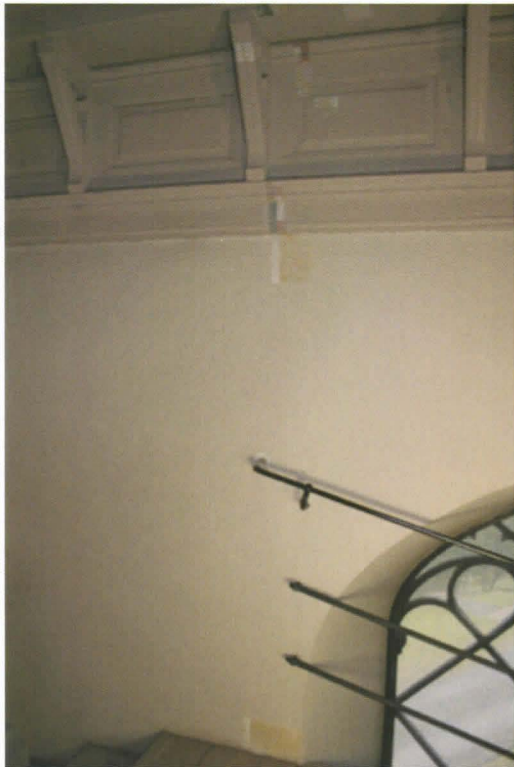
Tässä väritystutkimuksessa keskityttiin vuoden 1886 ja sitä uudempien pintakäsittelyjen tutkimiseen. Tutkimuskohdat on merkitty vanhoihin pohjapiirustuksiin ja dokumentoitu valokuvaamalla (Jaana Finnberg). Löydetyt värisävyt on määritelty NCS-koodein. Huomioitavaa on, että esiin otettu maalisävy ei täysin vastaa alkuperäistä sävyä. Erilaiset maali- ja tasoitekerrokset alkuperäisen maalin päällä ovat tummentaneet alkuperäisiä sävyjä. Väritys on alun perin ollut nyt esillä olevia fragmentteja puhtaampi. Dokumentointikorttiin on määritelty myös maalityyppi. Seinien ja katon nykyinen maalityyppi on merkitty lateksimaaliksi kysymysmerkillä, koska sen määrittely jäi epäselväksi. Kirkkosalin seinien alaosan marmoroinnista, joka todennäköisesti on maalattu vuoden 1886 muutostöissä, ei onnistuttu saamaan kunnollista fragmenttia. Joitakin tutkimuskohtia jätettiin dokumentoimatta, koska niissä ei tullut esiin mitään uutta tietoa.

Saarnastuolin ja lehterikaiteen peileissä näkyy uudempien maalikerrosten läpi koristelu-aiheita. Maalaukset ovat valmistuneet vuonna 1936 kirkon korjaustöiden yhteydessä ja ovat Urho Lehtisen maalaamia. Lehterikaiteen peilistä kokeiltiin koristemaalauksen esiinottoa. Tämän väritystutkimuksen puitteissa ei valitettavasti onnistuttu löytämään sopivaa menetelmää maalausten esiin saamiseksi. Tärkeää on tiedostaa, ettei niitä saa poistaa tulevien maalaustöiden yhteydessä, jotta ne voidaan myöhemmin tarvittaessa tutkia ja dokumentoida.

Kokemäen kirkon väritystutkimuskohdat

Pohjoinen lehteri

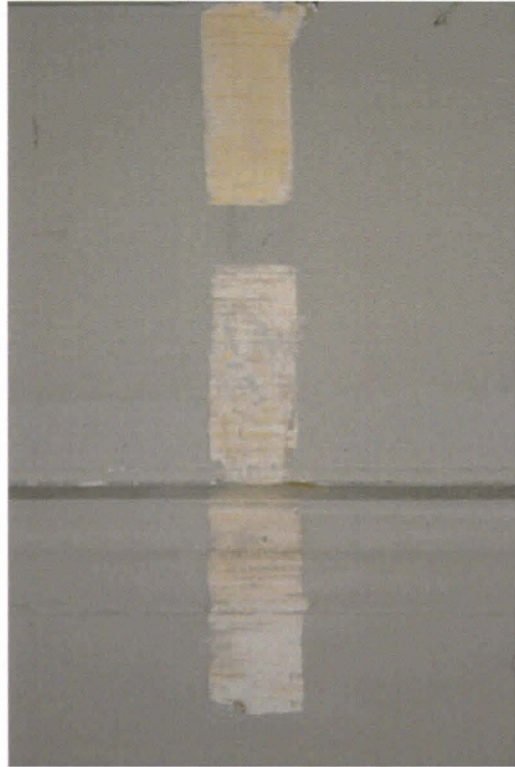

Lehteriltä tutkittiin katto, kattolistat, konsoli, seinä, lattia, penkki ja lehterikaide.

Katto on levytetty ja paneloitu 1930-luvun korjaustöissä vuoden 1886 katon päälle.

Katto ja kattolistat

Kattoa ei tässä tutkimuksessa päästy tutkimaan, kuin pieneltä alalta. Katossa ei ole kuin kaksi maalikerrosta, joista alimmainen on valkoinen liimamaali.

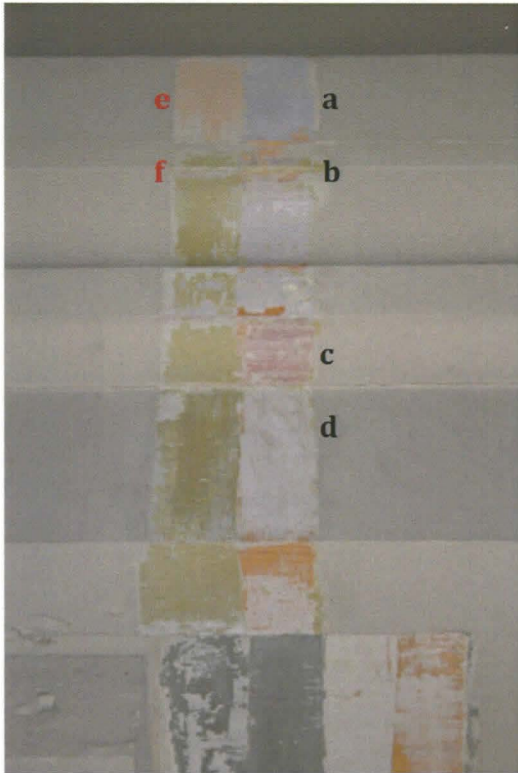
Värikerrokset	Maalityyppi	Värisävy	NCS
0	puu		
1	liimamaali	valkoinen	S 0500-N
2	lateksimaali ?	harmaa	S 2005-Y40R

Kattolistat

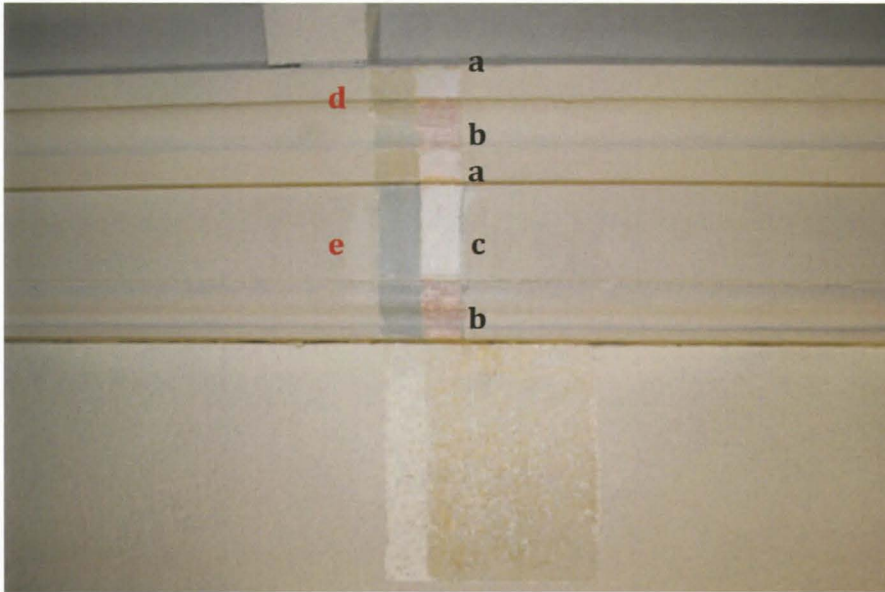
Oikealla vuoden 1886 kerros ja vasemmalla vuoden 1936 kerros.

Ylimmät kattolistat

Värikerrokset	Maalityyppi	Värisävy	NCS
0	puu		
1	öljymaali		
a		vaalea sinivioletti	S 2005-R80B
b		vaalea violetti	S 2005-R50B
c		purppura	S 3020-R
d		valkoinen	S 0505-R80B
2	öljymaali		
e		oranssi	S 0520-Y30R
f		vihreä	S 2010-G80Y

Alimmat kattolistat

Värikerrokset	Maalityyppi	Värisävy	NCS
0	puu		
1	öljymaali		
a		vaalea violetti	S 2005-R50B
b		purppura	S 3020-R
c		valkoinen	S 0505-R80B
2	öljymaali		
d		vaalea vihertävän ruskea	S 3010-Y30R
e		siniharmaa	S 4005-B20G

Kattolistoituksen muut osat

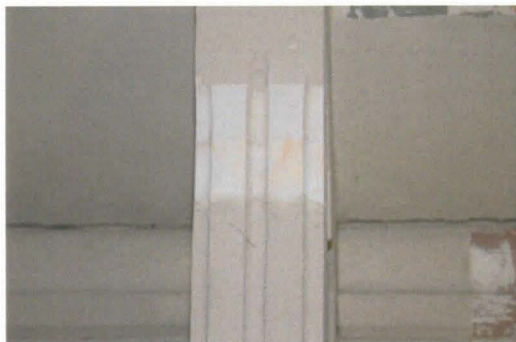

Värikerrokset	Maalityyppi	Värisävy	NCS
0	puu		
1	öljymaali	valkoinen	S 0505-R80B
2	öljymaali	siniharmaa	S 4005-B20G
3	lateksimaali ?	harmaa	S 2005-Y40R

Kattolistoituksen peili ja kehys

Värikerrokset	Maalityyppi	Värisävy	NCS
0	puu		
1	öljymaali		
a		tummvioletti	S 4020-R10B
b		vaalea violetti	S 2005-R50B
c		purppura	S 3020-R
d peili		valkoinen	S 0505-R80B
2 pääväri	öljymaali		S 2010-Y
a		vaalea harmaa	
3	lateksimaali ?	harmaa	S 2005-Y40R

Konsolissa on vain kaksi maalikerrosta.

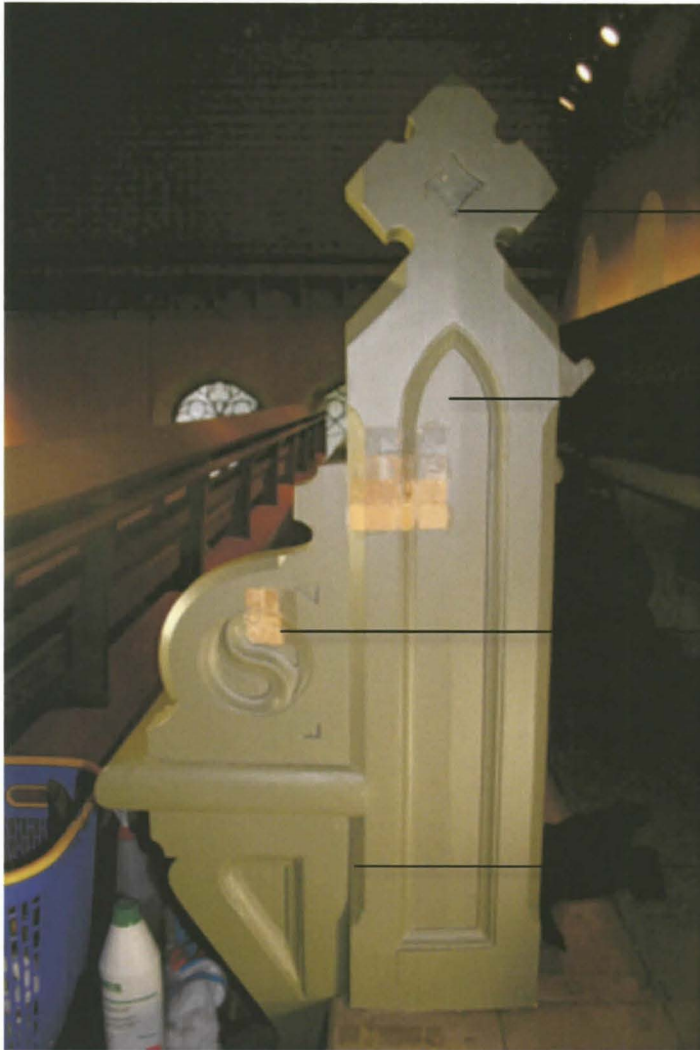
1. Liimamaali S 0500-N
2. Lateksimaali ? S 2005-Y40R

Lehterin seinä

Värikerrokset	Maalityyppi	Värisävy	NCS
0	kalkkilaasti		
1	liimamaali	vaalea okra	S 2030-Y20R
2	liimamaali	harmaa	S 1502-Y
3	öljymaali	valkoinen	S 0502-Y
4	alkydimaali ?	harmaa	S 2005-Y50R

Lehterin penkki

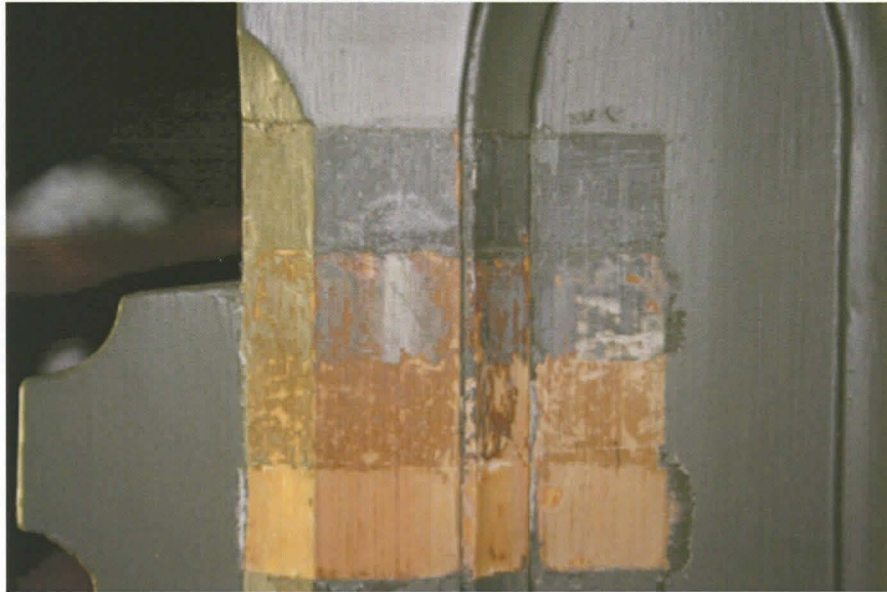
Alkuperäinen väritys

Penkit ovat olleet ootratut tammensävyyn.

Nuolella merkityt osat ovat olleet ootratut vaaleammiksi.

Viisteet ovat olleet tummemmat.

Värikerrokset	Maalityyppi	Värisävy	NCS
0	puu		
1	öljymaali	tammiootraus	
02	öljymaalipohjustus	tummaharmaa	
3	öljymaali	vihreä	S 7020-G90Y
4	alkydimaali	vihreä	S 6020-G70Y

Lehterin lattia

1. S 6020-Y20R
- öljymaali
2. S 4550-Y50R
- alkydimaali
3. S 3005-Y80R
- alkydimaali

Lehterin kaide sisäpuolelta

Värikerrokset	Maalityyppi	Värisävy	NCS
0	puu		
1	öljymaali	tammiooteraus	
2	öljymaali	vihreä	S 6010-G90Y
3	öljymaali	vaaleanharmaa	S 2500-N
4	alkydimaali	valkoinen	S 1005-Y10R

Viisteen sävy alkuperäisessä pintakäsittelyssä on S 7020-Y20R.

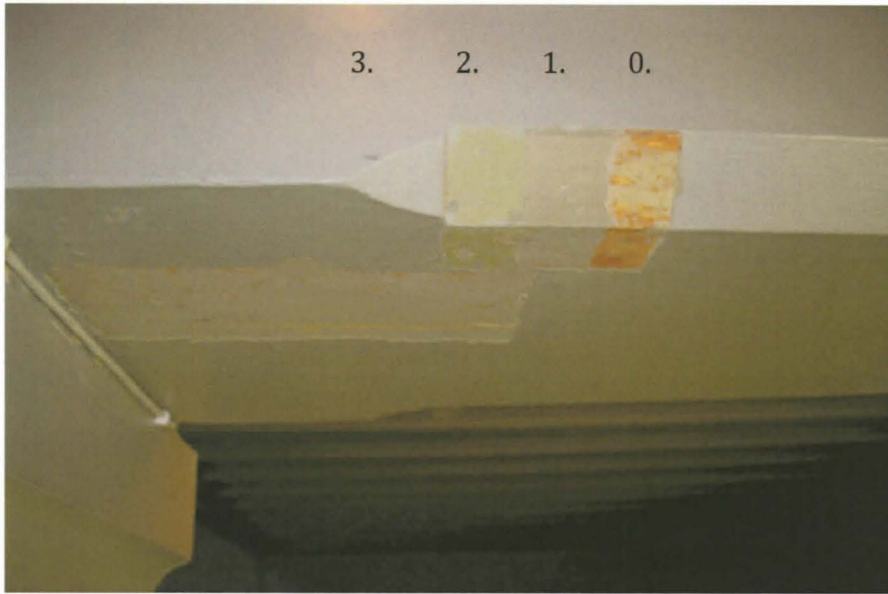
Kirkkosali

Lehterin alakatto

Värikerrokset	Maalityyppi	Värisävy	NCS
0	puu		
1	öljymaali	valkoinen	S 0502-B
2	öljymaali	vihreä	S 1005-Y20R
3	lateksimaali ?	harmaa	S 2000-N

Kattopalkki

Värikerrokset	Maalityyppi	Värisävy	NCS
0	puu		
1	öljymaali	vaalea harmaa	S 1502-Y50R
Viiste	öljymaali	tumman harmaa	S 3005-Y20R
2	öljymaali	vihreä	S 2020-G80Y
3	alkydimaali	harmaa	S 2000-N

Pilari

Pilarin alkuperäinen pintakäsittely

- Punainen marmorointi
- Kultapronssimaali
- Vaalea marmorointi
- Harmaa peittomaali

Kapiteelin myöhemmät pintakäsittelyt on kirjattu vain siltä osin, kuin ne varmuudella voitu todeta. 1930-luvun käsittelyssä on voinut olla enemmän sävyvaihteluja.

Pilarin alaosa on alun perin ollut ootrattu tammeksi. Oottrauksen korkeus lattiasta on 150 cm ja sen rajakohdassa on 9 mm leveä viiva. Se on samaa tummanruskeaa sävyä, kuin viiste. Oottraus on samaa sävyä, kuin penkit ovat alun perin olleet.

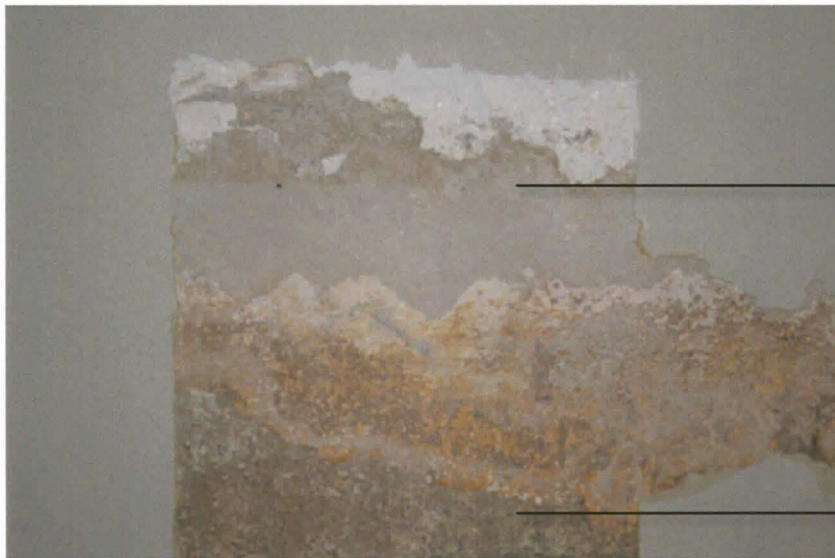
Värikerrokset	Maalityyppi	Värisävy	NCS
0	puu		
1 Pääväri	öljymaali	vaalea harmaa	S 1502-Y50R
Koristeväri		punainen marmorointi	S 5030-R
Koristeväri		kultapronssimaali	
Koristeväri		vaalea marmorointi	S 1502-Y50R
002	tasoite		
02	pohjamaali	keltainen	
2 pääväri	öljymaali	vihreä	S 2020-G80Y
Koristeväri	öljymaali	sinivihreä	S 6005-G80Y
Koristeväri		vihreäumbra	S 5020-Y20R
3	öljymaali	harmaa	S 2005-Y50R
4	alkydimaali	harmaa	S 2000-N

Pilari ja seinä

Kirkkosalin seinien 1880-luvun alkuperäisestä pintakäsittelystä ei saatu kunnollista fragmenttia, vaikka tutkimuskohtia oli useita. Museoviraston vanhoissa valokuvissa näkyy, että seinien alaosa on ollut marmoroitu. Kolmannelta ja neljännestä kerroksesta on kirjattu vain yläosan liimamaalisävyt.

Liimamaali

Öljymaali

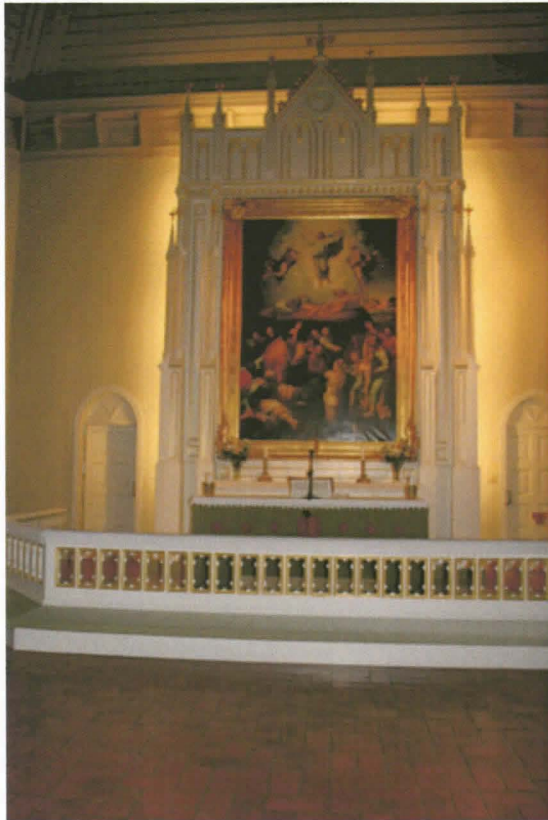
Fragmentissa näkyy seinän yläosan liimamaalia ja alaosan öljymaalia, mutta rajaus on hävinnyt.

Alttariseinä

Värikerrokset	Maalityyppi	Värisävy	NCS
0	kalkkilaasti		
1 Yläosa	liimamaali	harmaa	S 2005-R20B
Alaosa	öljymaali	punaharmaa	S 4010-Y70R
2	liimamaali	vaalea okra	S 2030-Y20R
3	liimamaali	harmaa	S 1502-Y
4 Yläosa	öljymaali	valkoinen	
Alaosa	öljymaali	harmaa	S 3010-Y
4	alkydimaali ?	harmaa	S 2005-Y20R

Alttarilaite ja alttarikaide

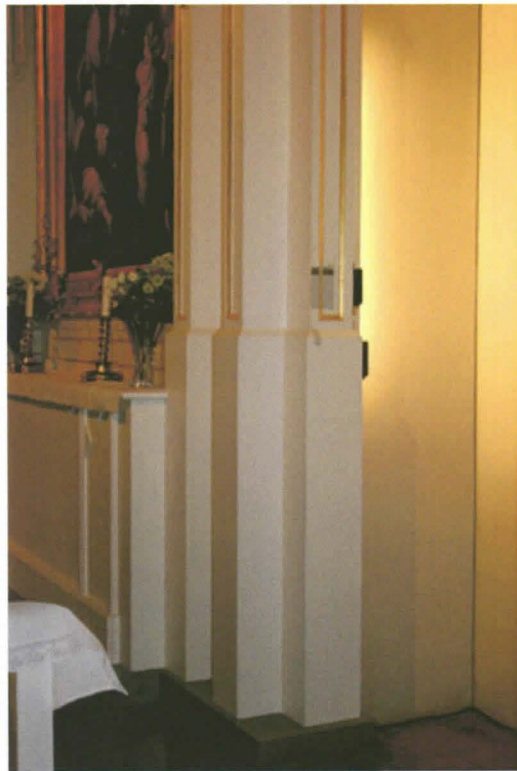

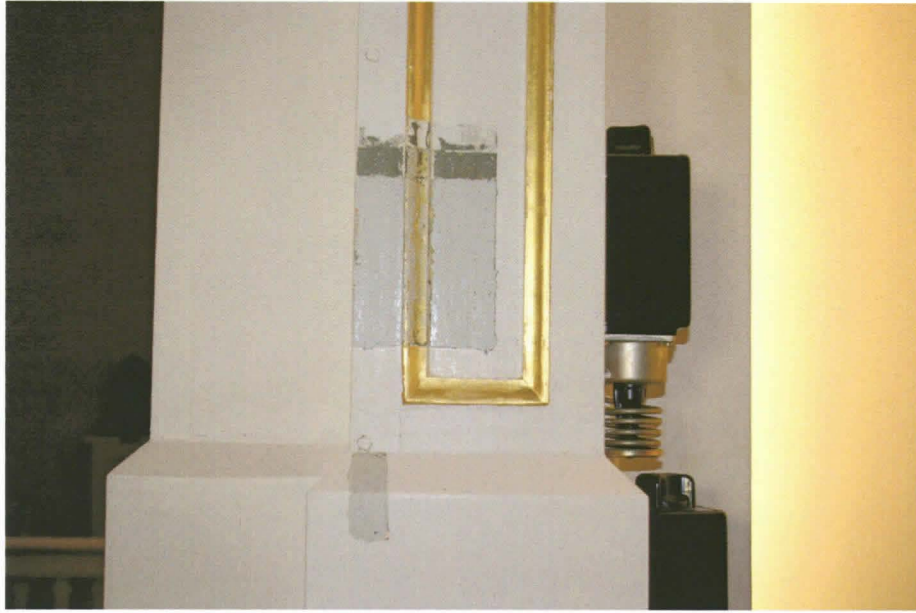
Kirkon saarnastuoli, alttarilaite ja -kaide ovat peräisin 1880-luvulta.

Alttarilaiteesta otettiin vain yksi näyte, mutta 1930-luvun värityksessä on ollut useampia sävyjä, kun saarnastuolissa.

Alkuperäistä alttarikaidetta on lyhennetty.

Kaiteen väritystutkimus tehtiin kellotornissa olevista kaiteen poistetuista osista.

Värikerrokset	Maalityyppi	Värisävy	NCS
0	puu		
1	öljymaali	harmaa	S 1502-B
Koristeväri		kultapronssimaali	
2	öljymaali	vihertävänharmaa	S 6005-G80Y
03	tasoite		
3	alkydimaali	harmaa	S 2005-Y20R
4	alkydimaali	valkoinen	S 0500-N
Koristeväri		kultapronssi	

Alttarikaide

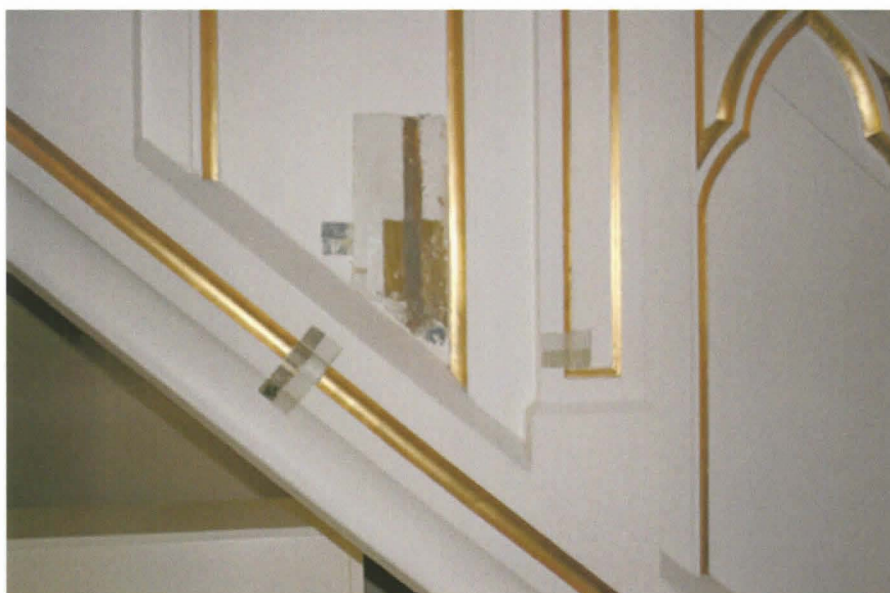
Kellotornissa olevassa alttarikaitteen osassa on vain kaksi vanhinta pintakäsittelykerrosta.

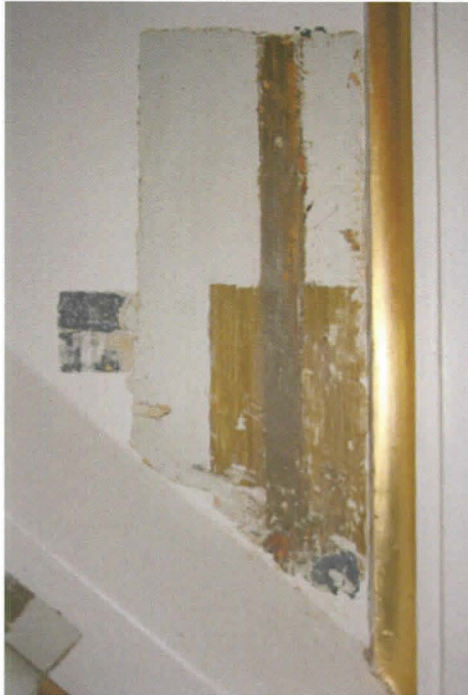
→ Kultapronssi

Värikerrokset	Maalityyppi	Värisävy	NCS
0	puu		
1	öljymaali	harmaa	S 1502-B
Koristeväri	öljymaali	kultapronssi	
2	öljymaali	vihreä	S 3020-G60Y

Saarnastuoli

Saarnastuolin peileistä on poistettu alun perin niissä ollut sisempi toinen listoitus.

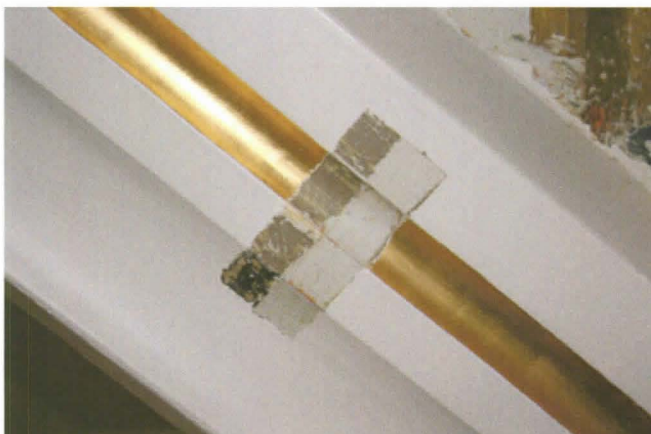
Iso peili

1. kerros öljymaali S 1502-B + kultapronssi
2. kerros öljymaali S 6030-B10G
3. kerros alkydimaali S 2005-Y20R
4. kerros alkydimaali S 0500-N + kultapronssi

Pieni peili

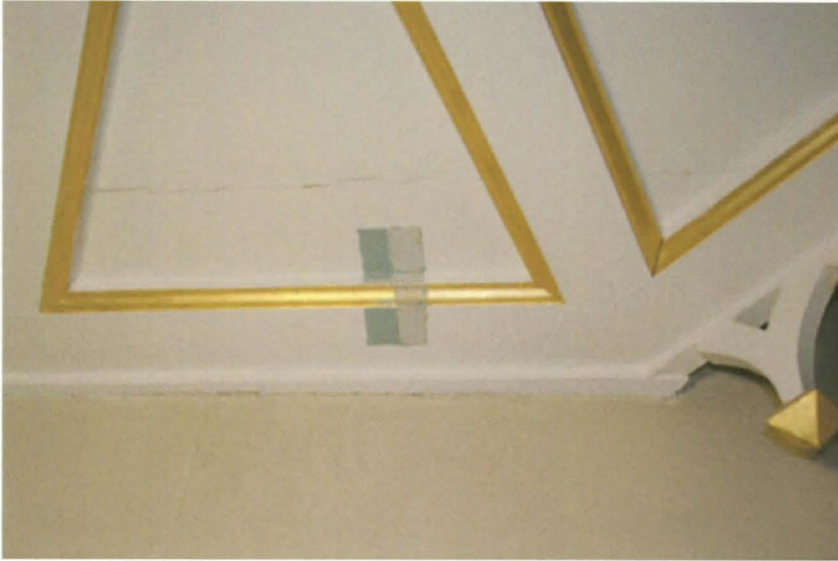
1. kerros öljymaali S 1502-B + kultapronssi
2. kerros öljymaali S 3020-G90Y
3. kerros alkydimaali S 2005-Y20R
4. kerros alkydimaali S 0500-N + kultapronssi

Listat

1. kerros öljymaali S 1502-B
2. kerros öljymaali
 - a. S 5010-Y10R
 - b. S 8010-G50Y
3. kerros alkydimaali S 2005-Y20R
4. kerros alkydimaali S 0500-N + kultapronssi

Kaikukatos

Kaikukatoksesta tutkittiin vain kaksi alinta pintakäsittelyä.

1. kerros öljymaali S 1502-B + kultapronssi
2. kerros öljymaali S 3020-B50G

Saarnastuolin jalustasta alaosassa ei ole, kun yksi pintakäsittelykerros. Todennäköistä on, että jalusta on tehty 1960-luvun muutostöissä.

Lehterin kaide

Tutkimuksissa havaittiin, että kaiteen peileissä on päällä olevien maalikerrosten alla koristemaalauksia, jotka todennäköisesti ovat Urho Lehtisen vuonna 1936 tekemiä. On varottava, ettei niitä tulevaisuudessa vaurioiteta.

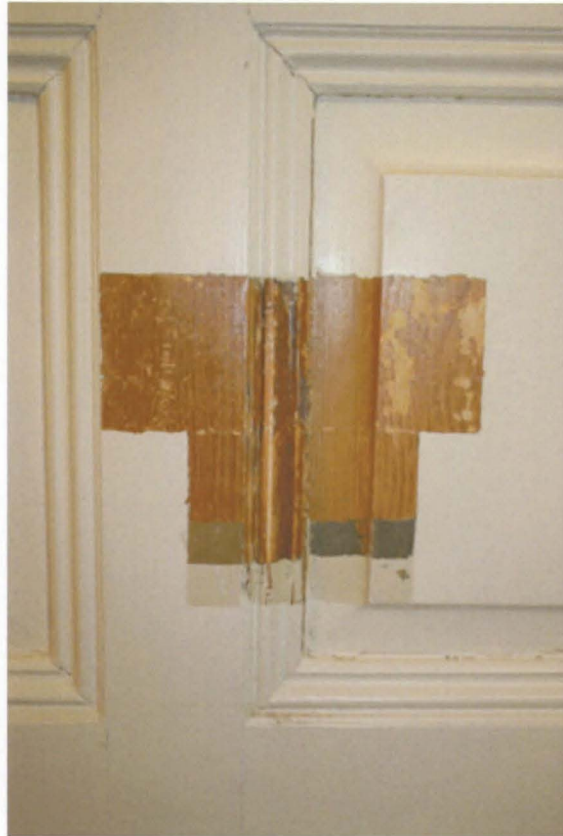
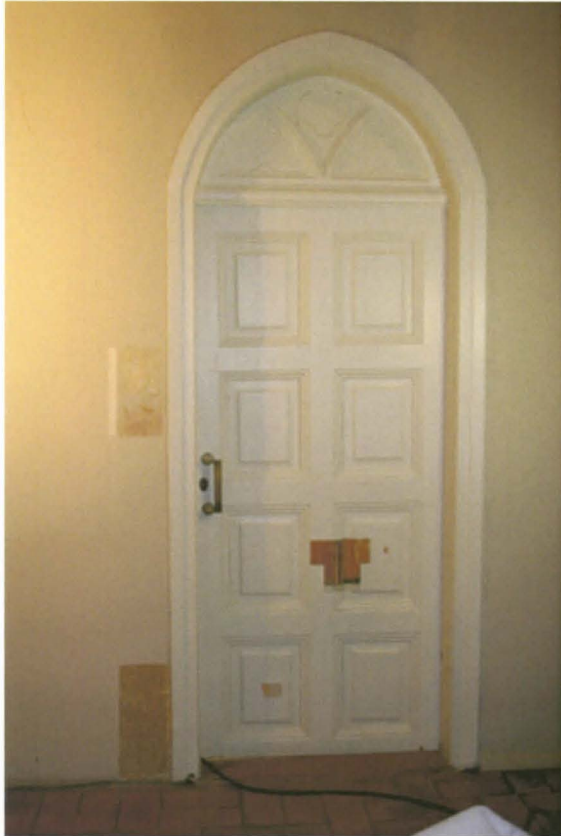

Lehterin kaiteesta ei onnistuttu aikataulun puitteissa saamaan esille 30-luvun koristemaalausta. Maalikerrokset ovat hyvin ohuita ja olisi tarvittu lisää aikaa selvittämään oikea esinottomenetelmä.

Eri aikakausista on dokumentoitu vain osa värisävyistä.

Värikerrokset	Maalityyppi	Värisävy	NCS
0	puu		
1	öljymaali	harmaa	S 1502-B
Koristeväri		kultapronssimaali	
2 Peili		siniharmaa	S 4005-B20G
2 Listat	öljymaali	vihertävänharmaa	S 6005-G80Y
3	alkydimaali	harmaa	S 2005-Y20R
4	alkydimaali		

Sakastin ovi kirkkosalin puolelta

Värikerrokset	Maalityyppi	Värisävy	NCS
0	puu		
1 Peili	öljylasuuri	tammiootraus	vaalea
Kehys	öljylasuuri	tammiootraus	tumma
Kehyslista	öljylasuuri	punaruskea	
2 Peili	öljymaali	sinivihreä	S 6005-80Y
Kehys	öljymaali	vihreäumbra	S 5020-Y20R
Kehyslista	öljymaali	violetti	S 5010-R50B
3	alkydimaali	harmaa	S 1005-Y20R
4	alkydimaali	valkoinen	S 0500-N

Sakastin ovi sakastin puolelta

Sakastin oven pintakäsittelykerrokset ovat muuten samat, kuin kirkkosalin puolella paitsi että ensimmäinen kerros on ollut peittomaalattu.

Värikerrokset	Maalityyppi	Värisävy	NCS
0	puu		
1 Peili ja lista	öljymaali	vihreä	S 7020-G90Y
Kehys ja karmi	öljymaali	vihertävänruskea	S 6030-Y

Sakastin seinän alaosa

Sakastin seinien alimmaisista pintakäsittelykerroksista ei onnistuttu saamaan hyvää fragmenttia, koska tutkimuskohtaa oli runsaasti hiottu tai muuten tvöstetty.

Värikerrokset	Maalityyppi	Värisävy	NCS
0	kalkkilaasti		
1	öljymaali	roosa	S 2020-R
2	öljymaali	vihreä	S 3020-G70Y
3	öljymaali	harmaa	S 2005-Y50R
4	alkydimaali	harmaa	S 2000-N

Muuta huomioitavaa

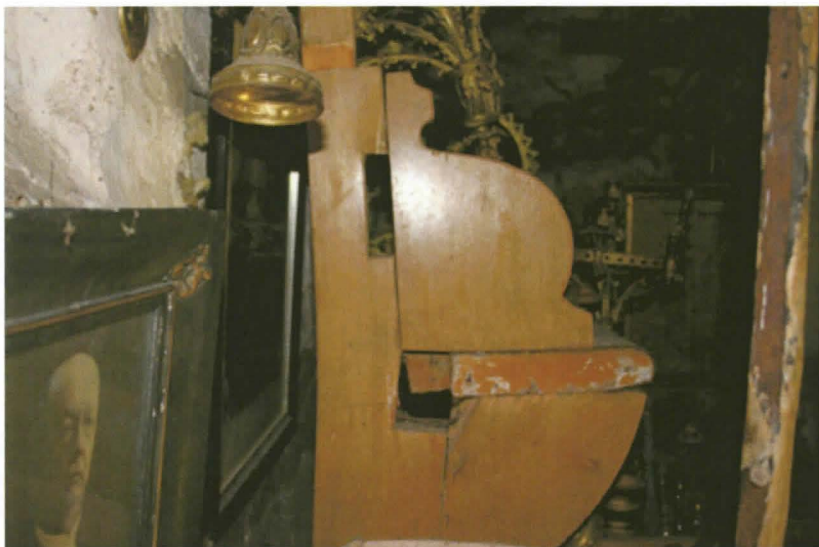
Penkit

Alakerran penkit on hiekkapuhallettu pilalle.

Kellotornissa on penkinosia, joissa on alkuperäistä tammiootrausta.

Vestibyyli

Tässä tilassa ei tehty tutkimuksia, mutta silmämääräisesti havaittiin, että seinien nykyinen maali on monin paikoin irti alustasta. Lisäksi se on täysin epäsopiva vanhan alla olevan maalin päälle. Se olisi poistettava.

